

Nyttårstale

Taler

Kjell Magne Bondevik

Dato

1 januar 2005

Sted

NRK radio og fjernsyn og TV2 fjernsyn

1 Kjære alle sammen,

En nyttårstale rommer gjerne en oppsummering av året som er gått, og håp, drømmer og mål for fremtiden. Katastrofen i romjula har endret perspektivene.

5 Vi har alle blitt brutalt minnet om hvor vergeløse vi mennesker er overfor de store naturkreftene.

Derfor har det vært vanskelig for meg å skrive denne talen. Vi er et folk i sorg. I dag hang flaggene på halv stang over hele landet.

10

Jordskorpen var 2. juledag i voldsom bevegelse og skapte enorme rystelser. Gigantiske vannmasser rullet som ringer i vannet ut fra jordskjelvets sentrum utenfor Indonesia. De bygde opp en katastrofebølge som rammet en rekke land rundt Det indiske hav. I løpet av noen få minutter fikk millioner av mennesker sine liv snudd på hodet. Flere enn vi kan fatte har mistet livet.

15

Asia har opplevd store tragiske naturkatastrofer før. Denne gangen er også vi sterkt og direkte rammet. Nordmenn, som hadde gledet seg til solrike feriedager, er omkommet. Langt flere har kommet hjem med fysiske og psykiske sår etter voldsomme påkjenninger.

20

Her hjemme lever mange nå i sorg og savn - eller med en knugende uvisshet om hvordan det er gått med dem de er glade i. Noen vil kanskje aldri få vite det helt sikkert. Ikke minst gjelder det mange av våre nye landsmenn. Vi føler med alle dere som er rammet av ringvirkningene av flomkatastrofen.

25

Maktesløsheten ligger nær når katastrofen blir så voldsom. Som nasjon er vi rystet, men det gir oss også anledning til erkjennelse og refleksjon. Til

30 erkjennelsen av at vi trenger hverandre.

For det finnes andre ringvirkninger enn bare de destruktive.

Det er handlekraften, viljen og godheten som kommer til uttrykk i vårt folk.
35 Som en motsats til den destruktive katastrofebølgen vokser en ny bølge fram.
Også den brer seg som ringer i vannet. Nå dreier det seg ikke om naturkrefter -
men om moralsk kraft og medmenneskelighet. Vi hører om mennesker som tar
vare på hverandre midt i kaoset, vi hører om lokalbefolkninger som deler det de
har med rammede turister. En massiv hjelpeinnsats strømmer inn over de
40 katastroferammede kystområdene.

Det har vært rettet kritikk mot myndighetene at vi har vært for sent ute med å
yte bistand. Jeg kan forstå at mange opplever det slik, og hele vår
krisehåndtering skal evalueres i ettertid. Men la oss ikke glemme alle dem som
45 under store personlige påkjenninger har stått på dag og natt for å finne og hjelpe
nordmenn som er rammet. Offentlige ansatte og frivillige gjør en stor innsats.
Vår helsetjeneste er i alarmberedskap. Fly frakter folk hjem. Et mottaksapparat
er etablert.

50 Takk til alle som nå stiller opp med profesjonell hjelp og praktisk bistand! Og
takk til familie, naboer og venner som viser omsorg for dem som er rammet og
de pårørende som lever med sorg og savn!

Samtidig skal vi huske at det er mange som ikke kan flys til sikkerhet, men som
55 må leve videre i ødelagte hjem og landsbyer i Sør-Asia. Det gleder meg å se den
store viljen i det norske folk til å hjelpe også dem.

Slik kan hver enkelt vise medmenneskelighet, og slik kan Norge - som en liten
nasjon - vise seg stor.

60 Naturkatastrofen har rystet av oss opptattheten av livets trivialiteter. Større
perspektiver trenger seg på. Hvilken visjon har vi for Norge, for vår nasjon?

Denne nyttårsdagen gir oss en særlig anledning til å reflektere over det, fordi vi
65 innleder et jubileumsår. I 2005 skal vi markere at Norge er ett hundre år som
selvstendig nasjon. Et hundreår som har ført oss fram til det moderne Norge, et
samfunn som mange vil si er et av de beste i verden.

70 1905 bød på et historisk drama. 7. juni skrev den svenske avisen Aftonbladet: "Revolution i Norge. Konungen anmodas abdikera." Bare noen timer tidligere hadde Stortinget vedtatt at den 90 år gamle unionen med Sverige var opphørt. Vedtaket var dramatisk og omstridt.

75 Det som skjedde virker i dag ganske utrolig: 13. september 1905 mobiliserte Norge. I alt 22.500 mann la i vei mot svenskegrensen. Det kunne ha blitt krig. Gjennom forhandlingene i Karlstad i september ble krigsfaren overvunnet. Norge og Sverige klarte å skilles i fred.

80 Dette har vakt internasjonal oppmerksomhet helt frem til i dag. Det er en lærdom vi har kunnet bringe videre til andre.

Fredsprisvinneren Fridtjof Nansen hadde sterk tro på at de små nasjonene - som den norske - har et spesielt oppdrag til å skape en bedre og fredeligere verden.

85 Nobelprisvinneren og forkjemperen for internasjonal rett, Bjørnstjerne Bjørnson, sa at initiativet tilhører de små folk.

Både Nansen og Bjørnson forsto at små staters sikkerhet og velferd er best beskyttet gjennom fred og internasjonal rett.

90 Slik er det fortsatt. Vår trygghet ligger i forpliktende, mellomstatlig samarbeid. Gjennom internasjonale organisasjoner, med FN og NATO i en særstilling, har Norge søkt å bidra til en bedre og mer rettferdig verden, til å hegne om vår egen sikkerhet og til å hjelpe nødlidende.

95 FN har i den senere tid vært utsatt for sterk kritikk, blant annet av krefter som ikke ser den samme betydning av FN som vi gjør. I møte med slik kritikk skal vår røst lyde klart: Norge vil aktivt støtte verdensorganisasjonen og dens ledelse.

100 Det siste året har vi igjen sett grufulle terrorhandlinger, blant annet i Madrid og Beslan. Skal freden sikres, må terror forebygges. Den kampen vinnes ikke ved ensidig militær maktbruk, men ved å fjerne konfliktenes røtter og ved å samarbeide bredt.

105 Derfor må FN styrkes og spille en sentral rolle.

Derfor fremmer vi dialog mellom kulturer og religioner.

110 Derfor satser vi på fredelig konfliktløsning.

Norge er engasjert i fredsarbeid i flere deler av verden, blant annet i Sudan. Et land hvor tusener har mistet livet i en mangeårig borgerkrig og hvor krisen i Darfur har skapt stor nød. Midt i et tragisk nyhetsbilde, kan vi i disse dager glede
115 oss over løfterike gjennombrudd i fredsforhandlingene nettopp der.

Slik søker vi å realisere vår visjon om å være en fredsnasjon.

Mye er oppnådd, men vi har mer å gjøre!

120

Vår egen verdensdel er i forandring. NATO er utvidet. EU er utvidet med 10 nye medlemsland siste år. EØS-samarbeidet, som fortsatt har sin verdi og som Norge er en aktiv del av, er dermed også utvidet. Dette gir nye muligheter for økonomisk og folkelig samkvem.

125

For at integrasjonen skal lykkes yter Norge betydelig bistand, blant annet på miljøsektoren i nye medlemsland.

Slik gir Norge sitt aktive bidrag inn i europeiske endringsprosesser.

130

Europa og EU er noe helt annet i dag enn sist vi tok stilling til norsk medlemskap i 1994. EU er ikke lenger en vestlig, men en mer all-europeisk organisasjon. Hvis og når vi en gang til skal ta stilling til norsk medlemskap, må vi alle uansett grunnholdning ta utgangspunkt i denne nye situasjonen. Vi må
135 løpende drøfte vårt forhold til europeisk samarbeid.

For ett hundre år siden var Norge et fattig land. I dag er vi ett av verdens rikeste.

140 Men hvordan måler vi egentlig velstand? En målestokk er å se på den gjennomsnittlige levealderen. I 1905 ble folk vel 55 år gamle i gjennomsnitt. Nå er forventet levealder rundt 80 år. Det vitner om en formidabel heving av levestandarden.

145 En britisk besøkende beskrev sine inntrykk av nordmenn på denne måten for

mer enn 100 år siden:

150 "Det er nytteløst å prøve å hjelpe disse menneskene. Disse skitne, uvitende menneskene setter altfor mange barn til verden. De vil ikke arbeide. De eier ikke disiplin. De misbruker hver eneste mulighet de får."

155 Hans fordomsfulle ord er gjort til skamme. Men kan vi ikke til tider høre lignende uttalelser om mennesker i fattige land den dag i dag?

160 Mye av vår vekst skyldes hardt arbeid, og vi er takknemlige overfor dem som bygget landet. Men vi oppnådde ikke velstanden i isolasjon. Den ble også fremmet gjennom handel med andre land, som bidro til industribygging i Norge. Etter krigen mottok vi Marshall-hjelpen fra USA.

165 Tidligere hjalp andre oss. Nå er det vår tur til å hjelpe andre. Og nå snakker jeg ikke bare om den akutte nødhjelpen som det er behov for i Sør-Asia. Jeg snakker også om den langsiktige trofaste bistanden fra Norge til fattige land.

Og her står vi overfor en annen visjon: At Norge skal være en nasjon preget av nestekjærlighet - en solidaritetsnasjon. Og at vårt blikk stadig skal være løftet ut mot en verden som lider.

170 Det er uenighet om denne bistanden. Men jeg mener vi har gjort rett i å øke bistanden til et rekordnivå. Og gi handelsfordeler for de fattigste land. Og gi gjeldslette. Det gir resultater. Utbredte sykdommer er slått tilbake. Skolegangen bygges ut. Levealderen øker.

175 Mye er oppnådd, men vi har mer å gjøre!

Solidaritet har ikke bare en internasjonal dimensjon. Den forplikter oss også innad i vårt norske fellesskap.

180 Velferdsordningene må fornyes for å gi folk trygghet for framtidens velferd. Det gjelder ikke minst folketrygden, som ble innført i 1967. Den gang var nordmenn i gjennomsnitt pensjonister i 17 år, i dag er gjennomsnittet 24 år. I samme periode har gjennomsnittlig antall år i arbeidslivet gått ned med nesten ni år. Vi arbeider og betaler altså inn til folketrygden i færre år og tar ut pensjon i langt flere år.

For å sikre finansieringen av pensjonene når dagens unge blir gamle, må vi ha en reform nå. Regjeringen vil søke brede kompromisser på tvers av partigrenser, slik at pensjonssystemet blir trygt, det kan ikke skifte med varierende
190 stortingsflertall og regjeringer.

En bærebjelke i velferdspolitikken er å sikre folk inntekt fra eget arbeid. Arbeid har også en verdi i seg selv. Derfor er det så viktig å redusere arbeidsledigheten. Den er på vei nedover, noe som gir grunn til optimisme. Økt sysselsetting vil
195 fortsatt være mål nr.1 i den økonomiske politikken.

Mye er oppnådd, men vi har mer å gjøre!

Velstand måles ikke bare i levealder og økonomi.
200

Velstand måles også i medmenneskelighet, og i åndelige og kulturelle verdier. Det ser vi tydelig i katastrofens skygge når den tilvante trygghet forsvinner. Da erkjenner vi klarere verdien av fellesskap og tilhørighet.

205 Kongehuset framstår som det mest samlende symbol på vårt nasjonale fellesskap. På denne første dagen i jubileumsåret vil jeg hilse Kongen, Dronningen og den øvrige kongefamilien. Vi takker for deres store innsats, også i året som gikk.

210 Vi ser med takknemlighet tilbake på den historiske gjerning den norske kongefamilien har utført for landet vårt gjennom ett hundre år - i fredstid så vel som i krise- og krigstid.

I fjor fikk kronprinsparet og landet en ny kvinnelig tronarving: Prinsesse Ingrid Alexandra. Dette er i seg selv en historisk begivenhet. Vi gleder oss sammen med
215 dem.

Jeg hilser også alle nordmenn som gjør tjeneste i utlandet; i utenriktjenesten og fredsbevarende styrker, i skipsfart og forretningsliv, i freds- og
220 menneskerettighetsarbeid, i misjon, bistand og i livreddende nødhjelp.

Jeg vil spesielt takke alle dere som nå står midt oppe i hjelpearbeidet - både hjemme og ute - etter naturkatastrofen i Sør-Asia.

225

Vi vet inderlig vel at deltagelse og bistand i beste fall bare lindrer sorg og smerte. Men nærvær og støtte kan gjøre at noen skimter lys i mørke dager. I fellesskap - og med Guds hjelp - makter vi mer.

230 På denne spesielle nyttårsdagen står vi sammen og ønsker hverandre et trygt og fredfullt nytt år.

235

Kilde

<http://odin.dep.no/odinarkiv/norsk/smk/2005/taler/001001-090721/dok-bn.html>

Emner

Nyttårstale

240

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/nyttarstale-422>

245

250

255

260